

ВІДГУК

**опонента доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації**

Хмельницького національного університету

БІДЮК НАТАЛІ МИХАЙЛІВНИ

на дисертаційне дослідження

ХМІЛЯР ІРЕНИ РОМАНІВНИ

«Розвиток медсестринської освіти у Швейцарії (початок ХХІ століття)»

представлене на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

В умовах активної фази реформування медичної галузі постає необхідність запровадження низки невідкладних заходів, спрямованих на реанімацію української системи охорони здоров'я, зокрема модернізацію усіх ланок медичної освіти, зокрема медсестринської. Для забезпечення здоров'я і добробуту нації країни з розвиненою економікою приділяють значну увагу й здійснюють державну підтримку програм сфері охорони здоров'я, а також освітніх ініціатив з підготовки майбутніх медичних працівників, зокрема, медичних сестер / братів. Досвід боротьби з пандемією Covid-19 актуалізував гостру потребу у кваліфікованому персоналі медсестринської ланки, необхідності формування здатності майбутніх медичних сестер / братів працювати в міжпрофесійних командах, надавати допомогу та забезпечувати догляд у полікультурному суспільстві й послуговуватися сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Відтак об'єктивною є потреба в розвитку професійної медичної освіти в контексті інтеграції України до світового економічного й освітнього простору, що актуалізує увагу до прогресивного зарубіжного досвіду, зокрема Швейцарії.

Вивчення передумов становлення, специфіки й сучасного стану розвитку медсестринської освіти у Швейцарії є своєчасним, доцільним та актуальним. Вибір дисертанткою досвіду Швейцарії обґрунтований міркуваннями масштабності, ефективності, інноваційності та міжнародного визнання інтенсивного розвитку системи охорони здоров'я та ефективності медичної (медсестринської) освіти (2020 р. -1 місце в Глобальному рейтингу інновацій у сфері охорони здоров'я). Державна політика системи охорони здоров'я цієї країни успішно реалізовується завдяки налагодженій системі заходів, серед яких чільне місце посідає розвиток професійної освіти медичних працівників. Комплексний аналіз досвіду Швейцарії щодо розвитку медсестринської освіти є корисним в його перевагах і недоліках та прогнозуванні перспектив імплементації кращих ідей у систему професійної медсестринської освіти України.

Тема дослідження Хміляр І. Р. відповідає науковому напрямку кафедри педагогіки та інноваційної освіти НУ «Львівська політехніка» «Теоретико-

методичні засади професійного розвитку особистості». Дослідження виконано в межах НДР «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір» (номер державної реєстрації 0121U113179). Тема дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Інституту гуманітарних та соціальних наук (протокол №4 від 30.10.2019 р.). НУ«Львівська політехніка».

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертанткою обґрунтовано теоретичні засади професійної освіти фахівців з медсестринської справи у Швейцарії та досліджено історіографію означеної проблеми; з'ясовано сучасні вимоги стейкхолдерів до фахівця у галузі сестринської справи; висвітлено окремі аспекти реформування професійної освіти фахівців медсестринської справи у Швейцарії на початку XXI століття; схарактеризовано систему професійної освіти фахівців з медсестринства, що охоплює перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий) рівні вищої освіти; обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей розвитку професійної освіти з медсестринства у Швейцарії в умовах реформування системи професійної медичної освіти України.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

В дисертаційній роботі Хміляр І. Р. *вперше* виконано комплексний аналіз розвитку професійної освіти медичних сестер у Швейцарії на початку XXI століття; *обґрунтовано* теоретичні засади професійної освіти фахівців з медсестринської справи у Швейцарії (конструктивістська парадигма освіти, теорія когнітивного розвитку, соціальна когнітивна теорія, соціокультурна теорія, теорії експериментального навчання, множинного інтелекту, таксономії Блума; компетентнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, аксіологічний, акмеологічний підходи; принципи науковості, системності, систематичності, взаємозв'язку теорії і практики, усвідомленості та активної участі в освітньому процесі, міцності засвоєння знань, індивідуалізації навчання) та *представлено* історіографію проблеми дослідження (звіти, декларації, результати досліджень міжнародних організацій; документи Європейського Союзу у галузі розвитку вищої освіти та політики формування єдиного європейського простору вищої освіти; законодавство Швейцарії; нормативні документи, навчально-методичне забезпечення програм підготовки бакалаврів, магістрів, докторів філософії у галузі медсестринства; наукові праці); *виконано аналіз* вимог стейкхолдерів до компетентності фахівця у галузі сестринської справи відповідно до трьох сфер (професійна, етична, юридична практика; забезпечення професійного догляду та управління; професійний, особистісний та якісний розвиток); *висвітлено* особливості реформування професійної освіти фахівців медсестринської справи у Швейцарії на початку XXI століття (прийняття відповідно законодавства; реалізація принципу наскрізності у системі професійної освіти Швейцарії; забезпечення

відповідності програм підготовки середнього медичного персоналу потребам ринку праці; запровадження федерального кваліфікаційного іспиту; визнання результатів неформальної освіти і повернення до сестринської справи тих фахівців, що з певних причин покинули професію тощо); *охарактеризовано* систему професійної освіти фахівців з медсестринства, що охоплює перший (бакалаврський) (180 кредитів ЄКТС), другий (магістерський) (90-120 кредитів ЄКТС), третій (освітньо-науковий) (12 кредитів ЄКТС) рівні вищої освіти), та їхнє змістове наповнення; *спрогнозовано* можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку професійної освіти з медсестринства у Швейцарії в умовах системи професійної медичної освіти України (удосконалення чинного законодавства України в освітній та медичній галузі; організаційно-педагогічний напрям; науково-методичний напрям). *Уточнено* зміст понять «фахівець з сестринської справи», «професійна компетентність медичної сестри», «професійна освіта середнього медичного персоналу». *Подальшого розвитку* набули положення про розвиток фахової передвищої та вищої освіти середнього медичного персоналу у контексті потреб ринку праці та вимог стейкхолдерів. *У науковий обіг введено* нові факти, ідеї, джерельна база щодо розвитку професійної освіти фахівців за спеціальністю «Медсестринство» у Швейцарії.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та публікацій Хміляр І. Р. є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів. Ґрунтовне вивчення джерельної бази (350 найменувань, з них 213 – іноземними мовами) уможливили виокремлення суперечностей, на розв'язання яких було спрямовано 5 завдань дослідження. Аналіз зазначених джерел та використання теоретичних та практичних методів дали змогу дисертантці об'єктивно висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми, зокрема: уточнити зміст ключових понять; вивчити історіографічний аспект проблеми; з'ясувати чинники розвитку медсестринської освіти у Швейцарії (початок ХХІ століття); дослідити нормативно-правове, навчально-методичне забезпечення у контексті міжнародних тенденцій розвитку сестринської справи; окреслити можливості використання прогресивних ідей і досвіду Швейцарії з розвитку професійної підготовки середнього медичного персоналу в Україні.

Викладений у вступі науковий апарат дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми, його алгоритм, інструментарій, способи інтерпретації одержаних результатів.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації забезпечено методологічною обґрунтованістю вихідних положень; використанням методів відповідно до мети та завдань дослідження; аналізом значного обсягу науково-педагогічних джерел, документів професійних організацій, нормативно-правової бази та науково-методичного забезпечення професійної медсестринської освіти Швейцарії на початку ХХІ століття, позитивними

результатами впровадження матеріалів дисертації у роботу закладів вищої освіти України. Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертації та висвітлює її суттєві аспекти та основні положення. Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Наукові здобутки Хміляр І. Р. складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень проблем педагогічної компаративістики, історії педагогіки, загальної педагогіки, професійної педагогіки тощо.

Результати дослідження **впроваджено** у роботу Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (довідка № 03/869 від 04.04.2022); Комунального закладу вищої освіти Львівської обласної ради «Львівська медична академія імені Андрея Крупинського» (довідка № 01-35/165 від 30.03.2022; Комунального закладу вищої освіти «Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради (довідка № 177 від 11.04.2022); Буковинського державного медичного університету (акт (без номера) від 18.03.2022); Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 318 від 05.04.2022); Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/54 від 15.04.2022).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення та обґрунтовані рекомендації щодо використання конструктивних ідей досвіду Швейцарії можуть слугувати науковою основою у процесі модернізації системи професійної медсестринської освіти України, для розроблення концептуальних та нормативних документів із розвитку та удосконалення медсестринської освіти. Одержані практичні результати можуть бути використані українськими науковцями для проведення подальших компаративно-педагогічних студій, наукового обґрунтування сучасної стратегії та концепції розвитку професійної медсестринської освіти в Україні. Основні ідеї, матеріали, положення та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх медичних сестер у закладах вищої освіти України; під час вивчення педагогічних дисциплін, зокрема, «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Педагогіка вищої школи», на кафедрі педагогіки у закладах вищої освіти України та у роботі педагогічних ЗВО України; а також використані управлінцями з метою реформування медсестринської освіти в Україні; закладами фахової передвищої та вищої освіти – для удосконалення освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти, а також удосконалення навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, 5 додатків та списку використаних джерел, ілюстрована 4 таблицями, 7 рисунками. Логіка викладу наукового пошуку цілком розкриває досягнення поставлених завдань.

У першому розділі *«Професійна освіта медичних сестер як науково-педагогічна проблема»* авторкою висвітлено теоретичні засади професійної освіти середнього медичного персоналу, а також виконано аналіз історіографії проблеми дослідження. З'ясовано, що в основу професійної освіти та підготовки медичних сестер покладені теорії, концепції, підходи різних галузей наукового знання, серед яких педагогіка, психологія, філософія, економіка, медицина, антропологія, соціологія тощо. Наголошено на застосуванні теорії когнітивного розвитку, соціальної теорії та соціокультурної теорії, експериментального навчання, теорії множинного інтелекту, теорії таксономії Блума та ін. Розглянуто комплекс методологічних підходів, покладених в основу професійної підготовки фахівців у галузі сестринської справи (компетентнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, аксіологічний, акмеологічний) та принципів, покладених її основу професійної освіти сестринського персоналу у Швейцарії.

Дисертанткою здійснено історіографічний аналіз проблеми дослідження на основі систематизації різноманітної широкої джерельної бази (звіти, декларації, результати досліджень міжнародних організацій, законодавчі акти нормативні документи, навчально-методичне забезпечення освітньо-професійних програм підготовки сестринського персоналу у закладах вищої освіти Швейцарії та ін.).

У другому розділі *«Розвиток професійної освіти у галузі медсестринської справи у контексті потреб ринку праці Швейцарії»* висвітлено вимоги стейкхолдерів до фахівців в галузі сестринської справи, проаналізовано класифікацію персоналу системи охорони здоров'я Швейцарії та охарактеризовано особливості професії сестринського персоналу, а також та чинники, що впливають на ефективність професійної діяльності; сконцентровано увагу на ключових компетентностях медичної сестри відповідно до Рамки професійного догляду та компетентностей медичних сестер (2008 р.).

Дисертанткою також з'ясовано особливості реформування професійної освіти фахівців медсестринської справи у Швейцарії на початку XXI століття у контексті Болонського процесу, зокрема: розроблення системи скоординованих механізмів у секторі фахової передвищої та вищої освіти з метою забезпечення наскрізності системи професійної освіти, що передбачає плавний перехід від сектору фахової передвищої до вищої освіти, відкриття освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів і магістрів в університетах прикладних наук; прийняття відповідно законодавства у галузі вищої освіти; запровадження федерального кваліфікаційного іспиту;

визнання результатів неформальної освіти й повернення до професійної сфери тих фахівців, що з певних причин покинули професію тощо.

У третьому розділі «*Реалізація медсестринської освіти у Швейцарії на початку XXI століття*» проаналізовано особливості забезпечення якості професійної освіти майбутніх медичних сестер, розкрито організаційні аспекти акредитації освітньо-професійних програм; досліджено структуру ОПП та зміст підготовки медичних сестер (за першим (першим (бакалаврським), другим (магістерським), третім (освітньо-науковим) рівнями вищої освіти); а також представлено можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку професійної освіти з медсестринства в Швейцарії в умовах системи професійної медичної освіти України.

Наукову і практичну цінність мають виявлені особливості підготовки медичних сестер в університетах Швейцарії (Бернський університет прикладних наук, Цюріхський університет прикладних наук, Університет прикладних наук та мистецтв Західної Швейцарії, Університет прикладних та гуманітарних наук Східної Швейцарії): спрямованість на потреби працедавців та ринку праці; злагоджена співпраця між конфедерацією, урядами кантонів та професійними організаціями; глибока інтеграція шкільного навчання та навчання на виробництві; ресурсне забезпечення та постійне оновлення інфраструктури і обладнання; самоокупність ОПП дуальної освіти; диверсифікація освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти; гнучкість та доступність різноманітних освітніх пропозицій; забезпечення якості ОПП та процедур їхнього національного оцінювання; наявність систематичного та професійного консультування.

Безперечно важливе значення мають обґрунтовані авторкою можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку професійної освіти з медсестринства у Швейцарії в умовах системи професійної медичної освіти України за трьома напрямками: законодавчо-нормативний; організаційно-педагогічний; науково-методичний. До основних переваг швейцарського досвіду дисертантка відносить: унікальність структур ОПП; наявність дворічного досвіду роботи за спеціальністю до вступу на ОПП; надання особливого значення формуванню загальних та фахових компетентностей, соціальних вмінь і навичок, серед яких вміння співпрацювати, комунікувати, інформаційна грамотність, гнучкість, лідерство, ініціативність, уміння критично мислити, емпатія, рефлексія; надання переваги практико-орієнтованому навчанню та дослідницькій підготовці тощо

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, зауважимо, що деякі і положення мають дискусійний характер:

1. У п. 1.1. обґрунтовуючи теоретичні засади проблеми дослідження, авторка виокремлює низку підходів, які покладено в основу підготовки фахівців у галузі сестринської справи (компетентнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, аксіологічний, акмеологічний). Водночас, підтримуючи думку автора, (с. 68), що в сучасних умовах медсестринська освіта ґрунтована на використанні різних галузей наукового знання (педагогіка, психологія, філософія, економіка, медицина, антропологія, соціологія), вважаємо, що варто було б звернути увагу на міждисциплінарність цієї проблеми і використання міждисциплінарного підходу у її дослідженні.

2. Заслужують позитивної оцінки дослідницькі матеріали, що викладені у третьому розділі дисертації. Водночас вважаємо, що поглибленню і збагаченню їх змісту могло б сприяти виявлення особливостей підготовки медсестринського персоналу під час пандемії COVID-19.

3. На нашу думку, висвітлюючи зміст та організацію підготовки фахівців у галузі сестринської справи, потребує детальнішого аналізу практична складова підготовки.

4. Практичне значення дослідження варто підсилити авторськими напрацюваннями та практичними доробками. Корисним і практично доцільним, на наш погляд, було б розроблення словника-тезаурусу, методичних рекомендацій щодо використання досвіду Швейцарії, спецкурсу для розширення вибіркового освітніх компонентів підготовки медсестринського персоналу в Україні.

5. Оскільки визначена проблема дослідження має компаративний характер, варто було б висвітлити результати дослідження у фахових наукових журналах з педагогічної компаративістики («Порівняльна професійна педагогіка», «Порівняльні педагогічні студії»).

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

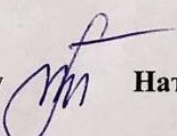
Результати, наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено Наукові результати та основні положення, висновки та рекомендації викладено у 17-ти працях (з них – 8 одноосібні): 4 статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття – у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Web of Science Core Collection (видання водночас належить до переліку наукових фахових видань України); 1 – стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Scopus; 9 тез доповідей – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференцій; 2 праці, що додатково відображають матеріали дисертації.

10. Висновок

Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Хміляр І. Р. на тему: «Розвиток медсестринської освіти у Швейцарії (початок ХХІ століття)» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Хміляр Ірена Романівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта, педагогіка.

Опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іншомовної освіти
і міжкультурної комунікації
Хмельницького національного університету

Наталя БІДЮК

Підпис Бідюк Н.М. засвідчую:
проректор з наукової роботи ХНУ

Олег СИНЮК

